

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av 13 kap. 6 § i arbetsavtalslagen, 22 § i lagen om kommunala tjänsteinnehavare och 32 § i statstjänstemannalagen

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av 13 kap. 6 § i arbetsavtalslagen, 22 § i lagen om kommunala tjänsteinnehavare och 32 § i statstjänstemannalagen (RP 189/2017 rd): Ärendet har remitterats till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- specialsakkunnig Elli Nieminen, arbets- och näringsministeriet
- undervisningsråd Mari Pastila-Eklund, undervisnings- och kulturministeriet
- jämställdhetsombudsman Jukka Maarianvaara, Jämställdhetsombudsmannens byrå
- chef för personalpolitik Asta Enroos, Helsingfors stad
- vårdarbetsledare Marjo Jurmu, Kuusamo hälsovårdscentral
- äldre forskare Hannu Karhunen, Löntagarnas forskningsinstitut
- direktör för servicearbete Jari Järvinen, Soukan Huolto AB
- verkställande direktör Kaija Niemi, Soukan Huolto AB
- ledande expert Miia Kannisto, Akava ry
- expert Mika Kärkkäinen, Finlands näringsliv rf
- chef för utbildningsfrågor och arbetskraftspolitik Mikko Heinikoski, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- juridisk ombudsman Atte Rytönen, Företagarna i Finland rf
- jurist Inka Douglas, Tjänstemannacentralorganisationen STTK rf
- jurist Karoliina Huovila, Servicefacket PAM rf
- chef för arbetsmarknadsfrågor Minna Etu-Seppälä, Arbetsgivarna för servicebranscherna PALTA rf
- ordförande Tarmo Välikoski, Läroavtalsutbildningsarrangörerna i Finland rf
- juris doktor Jaana Paanetoja.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- forskningshandledare Tuomas Pekkarinen, Statens ekonomiska forskningscentral
- Kyrkans arbetsmarknadsverk
- KT Kommunarbetsgivarna.

Betänkande AjUB 3/2018 rd

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås det att arbetsavtalslagen, lagen om kommunala tjänsteinnehavare och statstjänstemannalagen ändras. Arbetsavtalslagen och lagen om kommunala tjänsteinnehavare ändras så att arbetsgivare i fortsättningen kan ingå ett i lagen om yrkesutbildning avsett läroavtal med en studerande, oberoende av den i lagen för arbetsgivare föreskrivna skyldigheten att erbjuda mera arbete och skyldigheten att återanställa. Dessutom ska statstjänstemannalagen ändras så att arbetsgivaren i fortsättningen kan ingå ett i lagen om yrkesutbildning avsett läroavtal med en studerande, oberoende av den i statstjänstemannalagen föreskrivna skyldigheten att erbjuda arbete.

Propositionen syftar till att möjliggöra yrkesutbildning med hjälp av läroavtal inom alla branscher, även hos sådana arbetsgivare som har deltidsanställda eller omfattas av skyldigheten att återanställa arbetstagare. Syftet är att öka möjligheterna för studerande i yrkesinriktad utbildning att få en arbetsplats för läroavtalsutbildning och därigenom främja studerandenas inträde i arbetslivet och möjligheter att skaffa sig sådant kunnande som krävs på arbetsmarknaden.

Lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

I ett uttalande i riksdagens svar (RSv 86/2017 rd) på regeringens proposition (RP 39/2017 rd) med förslag till lag om yrkesutbildning och till vissa lagar som har samband med den förutsatte riksdagen att regeringen skyndsamt lämnar ett lagförslag till riksdagen om ändringar i arbetsavtalslagen och lagstiftningen om tjänsteförhållanden som behövs för att tillåta arbete med läroavtal på lika villkor inom alla branscher trots bestämmelsen om skyldighet att erbjuda mera arbete. Uttalandet grundar sig på ett utlåtande av riksdagens arbetslivs- och jämställdhetsutskott samt kulturutskottets betänkande (AjUU 3/2017 rd, KuUB 7/2017 rd) om regeringspropositionen.

I den nu aktuella propositionen föreslår regeringen att arbetsavtalslagen och lagen om kommunala tjänsteinnehavare ändras så att arbetsgivare i fortsättningen kan ingå ett i lagen om yrkesutbildning avsett läroavtal med en studerande, oberoende av den i lagen för arbetsgivare föreskrivna skyldigheten att erbjuda mera arbete och skyldigheten att återanställa. Dessutom ändras statstjänstemannalagen så att arbetsgivaren i fortsättningen kan ingå ett i lagen om yrkesutbildning avsett läroavtal med en studerande, oberoende av den skyldighet att erbjuda arbete som föreskrivs i statstjänstemannalagen.

Sammantaget anser utskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet tillstyrker lagförslagen i propositionen utan ändringar men med följande kommentarer.

Betänkande AjUB 3/2018 rd

Skyldigheten att erbjuda mera arbete

I 2 kap. 5 § 1 mom. i arbetsavtalslagen (55/2001) föreskrivs att om arbetsgivaren behöver flera arbetstagare för uppgifter som är lämpliga för sådana arbetstagare som redan arbetar på deltid, ska arbetsgivaren erbjuda de deltidsanställda dessa arbeten oberoende av den skyldighet att återanställa som avses i 6 kap. 6 § i samma lag. Om mottagandet av ett arbete förutsätter sådan utbildning som arbetsgivaren med hänsyn till den deltidsanställda arbetstagarens lämplighet rimligen kan ordna, ska arbetsgivaren ge arbetstagaren sådan utbildning. Bestämmelsen avser att skydda dem som är anställda hos arbetsgivaren.

I högsta domstolens prejudikat HD 2017:4 konstaterades det att läroavtalsutbildning grundar sig på ett arbetsavtal för viss tid mellan arbetsgivaren och en studerande, vilket betyder att arbetsgivaren inte kan anställa en läroavtalsstuderande innan lämpliga deltidsanställda som vill ha mera arbete har erbjudits de aktuella arbetsuppgifterna.

Utifrån de nämnda bestämmelserna och högsta domstolens prejudikat kan ett läroavtal inte ingås om det på arbetsplatsen finns deltidsanställda som vill ha mera arbete och den studerande under läroavtalsutbildningen skulle utföra arbetsuppgifter som är lämpliga för de deltidsanställda.

Läroavtalsutbildning

Läroavtalsutbildning är utbildning som ordnas på en arbetsplats i samband med praktiska arbetsuppgifter och som vid behov kompletteras med förvärvande av kunnande som sker i andra inlärningsmiljöer. Utbildningen grundar sig på ett skriftligt arbetsavtal för viss tid mellan en studerande som fyllt 15 år och arbetsgivaren eller på ett skriftligt avtal för viss tid mellan en studerande i tjänsteförhållande eller i ett offentligt anställningsförhållande som kan jämföras med ett tjänsteförhållande och arbetsgivaren (läroavtal).

Läroavtalsutbildningen omfattas av samma lagstiftning som gäller den som är anställd i arbetsavtalsförhållande eller tjänsteförhållande, och en läroavtalsstuderande ska få lön enligt kollektivavtal eller annars den lön som är gängse inom branschen. Arbetstiden per vecka ska i genomsnitt vara minst 25 timmar. Arbetsgivaren kan få utbildningsersättning av utbildningsanordnaren för de kostnader utbildningen orsakar. I vissa fall kan arbetsgivaren också få lönesubvention som ersättning för lönekostnaderna för anställning av en arbetslös person.

Läroavtalsutbildning har enligt inkomna utredningar åtskilliga positiva konsekvenser för de deltagandes livscykelinkomst och sysselsättning. Utbildningen bedöms bidra till att yrkesutbildningsstuderande kommer ut i arbetslivet och ger dem möjlighet att inhämta sådan kompetens som krävs på arbetsmarknaden. Enligt Utbildningsstyrelsen var 7 procent av dem som slutförde sin läroavtalsutbildning 2015 arbetslösa ett år efter utbildningen, medan den normala arbetslöshetssiffran för yrkesutbildade var tre gånger så hög (21 %). Läroavtalsutbildningen anses också sänka tröskeln mellan skolan och arbetslivet, vilket hjälper också de mest utsatta att komma ut på arbetsmarknaden. Utskottet ser det som angeläget att studerande ges möjlighet till läroavtalsutbildning och att denna utbildningsform främjas.

Betänkande AjUB 3/2018 rd

Arbete på grundval av läroavtal

I början av 2018 trädde en ny lag om yrkesutbildning i kraft. Genom reformen får utbildningen en klart mer arbetsorienterad profil med praktiska arbetsuppgifter inom ramen för utbildning på arbetsplatsen. Det kan vara läroavtalsutbildning eller avtalsbaserad utbildning. Utskottet stöder utbyggnaden av utbildning på arbetsplatsen.

Det har inom handeln samt turist-, hotell- och restaurangbranschen traditionellt utförts mycket deltidsarbete. På grund av skyldigheten att erbjuda mera arbete kan det inom dessa branscher vara i praktiken omöjligt att ta emot en läroavtalsstuderande utan att kränka en deltidsanställds rätt till mera arbete. Det måste också beaktas att skyldigheten att erbjuda mera arbete gäller alla branscher, och att anställandet av en läroavtalsstuderande kan förhindras också i det fall att arbetsgivaren har en enda deltidsanställd som vill ha mera arbete.

I sitt utlåtande om yrkesutbildningsreformen (AjUU 3/2017 rd) såg utskottet det som viktigt att det inom alla branscher finns möjlighet att utbilda sig genom läroavtal på lika villkor. Enligt en då inkommen utredning kunde läroavtalsutbildning också inom branscher där det finns många deltidsanställda möjliggöras genom att utvidga tillämpningsområdet för arbetsavtalslagens bestämmelse om undantag från skyldigheten att erbjuda mera arbete (13 kap. 6 §) på det sätt som nu föreslås i propositionen.

I den nu aktuella propositionen föreslår regeringen möjlighet att avvika från återanställningsskyldigheten enligt 6 kap. 6 § i arbetsavtalslagen när man ingår ett läroavtal med en studerande inom yrkesutbildning. För att prioriteringsordningen mellan deltidsanställda och arbetstagare som omfattas av återanställningsskyldigheten ska bibehållas, är det enligt propositionen motiverat att tillämpningsområdet för undantaget utsträcks. I nuläget ska mera arbete primärt erbjudas en deltidsanställd och först därefter en person som omfattas av återanställningsskyldigheten. Motsvarande möjlighet till avvikelse föreslås också gälla lagen om kommunala tjänsteinnehavare och statstjänstemannalagen. Till följd av den föreslagna ändringen går en läroavtalsstuderande före inte bara en deltidsanställd utan också en arbetstagare som omfattas av återanställningsskyldigheten.

Utskottet konstaterar att arbetsgivaren enligt arbetsavtalslagen i många situationer blir skyldig att erbjuda en anställd "annat" arbete. Det innebär en skyldighet att utreda om det finns annat arbete och i så fall erbjuda den anställda detta arbete till klara och allvarligt avsedda villkor. Utskottet konstaterar att riksdagen i sitt uttalande inte förutsätter att den utvidgade rätten till avvikelse ska gälla arbetsgivarens skyldighet att erbjuda annat arbete eller den skyldighet att återanställa som avses i 6 kap. 6 § i arbetsavtalslagen.

Utskottet ser det som angeläget att främja och bygga ut den arbetslivsorienterade yrkesutbildningen och möjliggöra läroavtalsutbildning på lika villkor inom alla branscher. Utskottet ger därför sitt stöd till de nu föreslagna ändringarna, som bidrar till att undanröja hinder för utbildning på en arbetsplats.

Betänkande AjUB 3/2018 rd

Konsekvenser för jämställdheten

Till den del propositionen har negativa konsekvenser för deltidsanställda som vill ha mera arbete kan dessa konsekvenser antas beröra kvinnor oftare än män. Utifrån en arbetskraftsundersökning (2016) beror det på att cirka 69 procent av de deltidsanställda som vill ha mera arbete är kvinnor. Efter reformen får de deltidsanställda sämre möjligheter att få mera arbete särskilt inom de kvinnodominerade branscher där det utförs mest deltidsarbete. Ändringen kan alltså innebära en minskning av antalet arbetstimmar som kvinnor utför jämfört med männens arbetstimmar, samtidigt som undersysselsättningen och fattigdomen bland kvinnor i arbete ökar, vilket i viss grad fördjupar könsklyftan på arbetsmarknaden.

Utskottet beklagar de negativa konsekvenserna för jämställdheten men konstaterar att den positiva förändring som lagändringen syftar till sannolikt kommer att gynna också kvinnor i de kvinnodominerade branscherna. Konsekvenserna för jämställdheten kan på medellång och lång sikt bli positiva, om läroavtalsutbildningen leder till höjd kompetensnivå, yrkesrörlighet och heltidsanställningar i de kvinnodominerade branscherna.

Utvärdering och personalens rätt till information

Sakkunniga har varit oroad över att de nu föreslagna ändringarna av arbetsgivarens skyldighet att erbjuda arbete i värsta fall kan leda till att anställda sägs upp av ekonomiska orsaker eller produktionsorsaker och att de gamla arbetstagarna ersätts med läroavtalsstuderande som får lägre lön. Det kan enligt propositionen också ligga i företagets intresse att ha en del deltidsanställda som vid behov kan erbjudas mera arbete vid anhopningar av arbete.

Utskottet är medvetet om denna oro, men konstaterar att risken för missbruk minskas avsevärt av att läroavtalet ingås skriftligt och i samförstånd mellan utbildningsanordnaren, den studerande och arbetsgivaren och att utbildningsanordnaren är skyldig att övervaka utbildningen. Anställning genom läroavtal medför kostnader för arbetsgivaren, och denne ska på arbetsplatsen utse en handledare åt den studerande. Också detta kan enligt utskottet dämpa förekomsten av obefogade läroavtal som görs enbart i vinstsyfte. Det har inte påvisats några starka tecken på missbruk, och att ersätta kompetent personal med studerande ligger normalt inte i arbetsgivarens intresse. Utskottet ser det som viktigt att läroavtalsutbildningen, ordnandet av den och utbildningens kvalitet utvärderas effektivt och regelbundet.

Utskottet upprepar den oro för hur det ska gå på arbetsplatserna särskilt för unga i lärande i arbetet som det uttryckte i sitt utlåtande om yrkesutbildningsreformen (AjUU 3/2017 rd). För att stärka de studerandes rättsskydd och skyddet av dem ser utskottet det som angeläget att säkerställa personalgruppernas rätt till information. Arbetsgivaren ska ge företrädarna för personalgrupperna en utredning över de studerande som utbildas genom utbildningsavtal. Det bör framgå vilka arbetsuppgifter de kommer att ha, hur många de är och hur länge utbildningen pågår. Bestämmelserna har en preventiv effekt, och de hindrar att de ungas arbetsinsats eller utbildningsavtalen och läroavtalen missbrukas på arbetsplatserna.

Betänkande AjUB 3/2018 rd

FÖRSLAG TILL BESLUT

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 1—3 i proposition RP 189/2017 rd utan ändringar.

Helsingfors 9.3.2018

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Tarja Filatov sd
vice ordförande Heli Järvinen gröna
medlem Reijo Hongisto blå
medlem Niilo Keränen cent
medlem Anna Kontula vänst
medlem Jaana Laitinen-Pesola saml
medlem Rami Lehto saf
medlem Merja Mäkisalo-Ropponen sd
medlem Ilmari Nurminen sd
medlem Veronica Rehn-Kivi sv
medlem Eero Suutari saml
medlem Martti Talja cent
medlem Matti Torvinen blå
medlem Juhana Vartiainen saml
medlem Eerikki Viljanen cent.

Sekreterare var

utskottsråd Marjaana Kinnunen.

Betänkande AjUB 3/2018 rd
Reservation 1

RESERVATION 1

Motivering

Det är viktigt att främja och bygga ut den arbetslivsorienterade yrkesutbildningen och möjliggöra läroavtalsutbildning på lika villkor inom alla branscher. Möjligheten att höja sysselsättningen bland unga med hjälp av läroavtal måste främjas. För att nå det målet behöver ändå inte de anställdas anställningsskydd försvagas. De åtgärder som föreslås i regeringspropositionen är inte de rätta metoderna för att främja målet.

Återanställningsskyldigheten

Regeringen har i sin målsättning gått längre än vad som förutsattes i riksdagens uttalande. Syftet med uttalandet var att göra det möjligt att inom alla branscher jobba med stöd av läroavtal. I propositionen försvagas grundlöst återanställningsskyldigheten i fråga om anställda som sagts upp av produktionsorsaker eller av ekonomiska orsaker och som omfattas av återanställningsskyldigheten.

Under sakkunnigutfrågningen har många kritiska bedömningar framförts. Enligt dem kan lagen inte ha som mål att skapa en situation där man bryter mot bestämmelsen om opartiskt bemötande i 2 kap. 2 § i arbetsavtalslagen.

Propositionen inkräktar utan orsak på de anställdas skydd. Så här grova åtgärder behövs inte för att främja läroavtalsutbildningen.

Enligt propositionen går de läroavtalsstuderandes rätt till arbete före den rätt att bli anställd på nytt som tillkommer en anställd som sagts upp av produktionsorsaker eller av ekonomiska orsaker och som omfattas av återanställningsskyldigheten. Förslaget är problematiskt av många skäl. Det har inte beretts som ett ärende som anknyter till anställningsskyddet. Dessutom kan det leda till att arbetsgivarna börjar ersätta dyra anställda med en lång arbetskarriär bakom sig med ung och billigare arbetskraft, särskilt inom branscher där det är lätt att lära sig arbetet. Beredningen har alltså varit bristfällig, och motiven till reformen är oklara. Regeringen motiverar förslaget om att förbigå återanställningsskyldigheten mycket knapphändigt, och det faktiska motivet kan inte enbart vara det nuläge som målas upp.

Propositionen påverkar på inget sätt den omfattande skyldighet arbetsgivaren har att under anställningen erbjuda annat arbete. Den skyldigheten kvarstår oförändrad. Det har inte framförts någon motivering till varför endast en av arbetsgivarens skyldigheter, och på motsvarande sätt en av den anställdas rättigheter, tas in i regleringens tillämpningsområde, utöver det som har riksdagen har förutsatt.

I propositionen görs heller ingen bedömning av vad följderna blir om arbetsgivaren antingen före eller efter uppsägningen har anställt en ny arbetstagare för liknande uppgifter trots att inga förändringar i arbetsgivarens verksamhetsbetingelser inträffat under samma tid. Om arbetsgivaren med stöd av den nu föreslagna författningen anställer en läroavtalsstuderande under återanställ-

Betänkande AjUB 3/2018 rd

Reservation 1

ningstiden, kan det ganska enkelt uppstå ett antagande om att arbetet faktiskt inte har minskat och att den tidigare uppsägningen måste anses vara olaglig. Att nu ta in bestämmelsen om återanställningsskyldighet skapar en lagfäst "fälla".

Vi måste komma ihåg att regeringen redan tidigare har förkortat återanställningsskyldigheten från nio till fyra månader. Det finns ännu inga uppgifter om de samlade konsekvenserna av den ändringen. Propositionen måste därför förkastas till den del den gäller återanställningsskyldigheten.

Skyldigheten att erbjuda deltidsanställda mera arbete

Propositionen syftar till att utöka möjligheterna till utbildning och sysselsättning på ett sätt som kan försvaga kvinnornas ställning och därmed jämställdheten mellan könen, åtminstone på kort sikt. Den största enskilda orsaken till deltidsanställning är den att det inte finns heltidsarbete. Risken för att tvingas leva i fattigdom är särskilt stor för arbetstagare som arbetar deltid mot sin vilja, vilket konstateras också i propositionen.

Propositionen hotar utöka andelen arbetstagare som inte klarar sig på sin lön. Det leder till ökad fattigdom. Propositionen har negativa konsekvenser för försörjningen och jämställdheten och även för personalutbildningen.

Finland och Europeiska unionen har som målsättning att stärka anställningsförhållandena. Propositionen inbegriper en konflikt mellan arbetsavtalslagens anda och lojalitetsplikten. I propositionen presenteras inte heller några beräkningar eller siffror över de positiva konsekvenserna.

Dessutom gör regeringen en felaktig tolkning av det ramavtal som ingår i deltidssdirektivet. När regeringen själv anser att propositionen inte har några positiva konsekvenser måste man fråga sig varför regeringen överhuvudtaget föreslår ändringarna.

Propositionen gör det möjligt att missbruka läroavtalsutbildningen, eftersom arbetsgivaren kan underlåta att erbjuda en deltidsanställd mera arbete och i stället anställa en förmånligare läroavtalsstuderande för att utföra arbetet.

Yrkesutbildningsreformen är färsk och vi vet ännu inget om dess konsekvenser. De föreslagna ändringarna i arbetstagar skyddet kan därmed anses vara förhastade och ogrundade.

Vidare borde regeringen omsorgsfullt ha samordnat det här lagförslaget med den samtidigt lämnade propositionen om förbättring av arbetstagarens ställning vid varierande arbetstid (nollavtalspropositionen, RP 188/2017 rd).

Genom att fastställa noggrannare gränser för förfarandet på arbetsplatsen och genom att till samarbetslagarna foga en tvingande bestämmelse om avtal kan arbetet genom läroavtal samordnas, samtidigt som skyldigheten att erbjuda deltidsanställda mera arbete beaktas bättre och mer rättvist än i propositionen.

Vi undertecknade har ett alternativ: vi vill se paragrafändringar och nya lagar som främjar läroavtalsutbildning av en typ som inte kränker arbetstagar skyddet eller kravet på rättvist

Betänkande AjUB 3/2018 rd
Reservation 1

bemötande. Grunderna för den finländska arbetslagstiftningen får inte ändras genom förhastad, ensidig och svag lagberedning som bygger på bristfälliga konsekvensbedömningar.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen godkänner lagförslag 1—3 med ändringar (*Reservationens ändringsförslag*),

att riksdagen godkänner nya lagförslag 4—6 (*Reservationens nya lagförslag*) och

att riksdagen godkänner ett uttalande (*Reservationens förslag till uttalande*).

Reservationens ändringsförslag

1.

Lag

om ändring av 13 kap. 6 § i arbetsavtalslagen

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 13 kap. 6 § i arbetsavtalslagen (55/2001), sådan paragrafen lyder i lag 1458/2016, ett nytt 4 mom. som följer:

13 kap.

Särskilda bestämmelser

6 §

Bestämmelsernas tvingande natur

Genom ett sådant avtal som avses i 5 kap. 28 § 4 mom. lagen om samarbete inom företag (334/2007) kan det avtalas att en arbetsgivare oberoende av skyldigheten att erbjuda arbete enligt 2

Betänkande AjUB 3/2018 rd
Reservation 1

kap. 5 § och 6 kap. 6 § får ingå ett i lagen om yrkesutbildning (531/2017) och i Ålands landskapslagstiftning avsett läroavtal med en studerande.

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av 22 § i lagen om kommunala tjänsteinnehavare

I enlighet med riksdagens beslut
fögas till 22 § i lagen om kommunala tjänsteinnehavare (304/2003) ett nytt 2 mom. som följer:

22 §

En deltidsanställd tjänsteinnehavares rätt till en annan tjänst

Genom ett sådant avtal som avses i 11 a § i lagen om samarbete mellan kommunala arbetsgivare och arbetstagare (449/2007) kan det avtalas att en arbetsgivare oberoende av skyldigheten att erbjuda arbete enligt 1 mom. ~~skyldigheten att återanställa enligt 46 § får en arbetsgivare~~ ingå ett i lagen om yrkesutbildning (531/2017) avsett läroavtal med en studerande och anställa studeranden i tjänsteförhållande för viss tid.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Betänkande AjUB 3/2018 rd
Reservation 1

3.

Lag

om ändring av 32 § i statstjänstemannalagen

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 32 § i statstjänstemannalagen (750/1994), sådan paragrafen lyder i lag 1548/2011, ett nytt 4 mom. som följer:

32 §

Genom ett sådant avtal som avses i 15 a § i lagen om samarbete inom statens ämbetsverk och inrättningar kan det avtalas att arbetsgivaren oberoende av skyldigheten att erbjuda arbete enligt denna paragraf får ingå ett i lagen om yrkesutbildning (531/2017) och i Ålands landskapslagstiftning avsett läroavtal med en studerande och utnämna studeranden till ett tjänsteförhållande.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Reservationens nya lagförslag

4.

Lag

om ändring av lagen om samarbete inom företag

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om samarbete inom företag (334/2007) 29 § 1 mom. och
fogas till 5 kap. 27 § 1 mom. en ny 7 punkt och till 28 § ett nytt 5 mom. som följer:

Betänkande AjUB 3/2018 rd
Reservation 1

5 kap.

Avtal och personalens beslut

27 §

Förhandlingsinitiativ och ärenden som skall behandlas

Arbetsgivaren eller en företrädare för en personalgrupp kan lägga fram ett förhandlingsinitiativ för att förhandla och avtala om följande ärenden:

1) årligen om samarbetsutbildningens omfattning, innehåll och utbildningens inriktning enligt personalgrupp inom ramen för de medel som arbetsgivaren anvisat för detta ändamål,

2) de arbetsreglementen som skall iakttas i företaget eller en del av det och om ändringar i dem,

3) regler för initiativverksamheten och ändringar i dem,

4) de principer som skall följas vid fördelningen av tjänstebostäder, fastställandet av olika personalgruppers andelar samt fördelningen av bostäder, med undantag för de bostäder som är avsedda för företagsledningen,

5) planeringen och användningen av arbetsplatsens personalutrymmen och motsvarande lokaler samt ordnandet av barndagvård och personalbespisning inom ramen för de medel som arbetsgivaren anvisat för dessa ändamål, ~~samt~~

6) de allmänna grunderna för fördelningen av understöd som arbetsgivaren anvisat för personalens hobby-, rekreations- och semesterverksamhet, ~~samt~~

7) möjlighet för arbetsgivaren att ingå ett i lagen om yrkesutbildning (531/2017) eller i Ålands landskapslagstiftning avsett läroavtal med en studerande oberoende av skyldigheten att erbjuda arbete enligt 2 kap. 5 § i arbetsavtalslagen (55/2001).

28 §

Förhandlingar och avtal

Arbetsgivaren kan ingå ett i 27 § 1 mom. 7 punkten avsett avtal med företrädarna för personalen också i företag i vilka denna lag med stöd av 2 § annars inte tillämpas på grund av att företaget har färre än 20 arbetstagare.

29 §

Avtals bindande verkan

Ett avtal om arbetsreglementen, **förutsättningarna för anställning i samband med läroavtal** och regler för initiativverksamheten och om ändring i dessa är bindande för arbetsgivaren och de arbetstagare som hör till avtalets tillämpningsområde och till en personalgrupp vars företrädare har ingått avtalet. Avtalet iakttas som en del av respektive arbetstagares arbetsavtal, om inte något annat följer av det kollektivavtal som skall tillämpas i anställningsförhållandet. Ett sådant avtal åsi-

Betänkande AjUB 3/2018 rd
Reservation 1

dosätter dock inte en uttrycklig bestämmelse i arbetsavtalet som är förmånligare för arbetstagar-
ren.

— — — — —

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag

om ändring av lagen om samarbete mellan kommunala arbetsgivare och arbetstagare

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till lagen om samarbete mellan kommunala arbetsgivare och arbetstagare (449/2007) en
ny 11 a § som följer:

11 a §

Avtal om förutsättningarna för att ingå läroavtal

Arbetsgivaren och personalgrupperna kan i ett sådant förhandlingsförfarande som avses i 5 §
avtala om möjlighet för arbetsgivaren att ingå ett i lagen om yrkesutbildning (531/2017) eller i
Ålands landskapslagstiftning avsett läroavtal med en studerande oberoende av skyldigheten att
erbjuda arbete enligt 22 § i lagen om kommunala tjänsteinnehavare (304/2003). Avtalet är bin-
dande för arbetsgivaren och de arbetstagare som hör till avtalets tillämpningsområde och till en
personalgrupp vars företrädare har ingått avtalet.

Avtalet ska ingås skriftligen, om inte innehållet framgår av de protokoll som upprättats över
förhandlingarna eller av bilagorna till dem. Avtalet kan ingås för viss tid eller tills vidare. Varde-
ra avtalsparten får säga upp ett avtal som gäller tills vidare. Uppsägningstiden är sex månader, om
inte någon annan uppsägningstid har avtalats. Uppsägning av avtalet påverkar inte läroavtal som
redan har ingåtts.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Betänkande AjUB 3/2018 rd
Reservation 1

6.

Lag

om ändring av lagen om samarbete inom statens ämbetsverk och inrättningar

I enlighet med riksdagens beslut
föogas till 4 kap. i lagen om samarbete inom statens ämbetsverk och inrättningar (1233/2013) en
ny 15 a § som följer:

4 kap.

Ärenden som ska behandlas vid samarbetsförhandlingar

15 a §

Avtal om förutsättningarna för att ingå läroavtal

Arbetsgivaren och personalgrupperna kan i ett sådant förhandlingsförfarande som avses i 11 § avtala om möjlighet för arbetsgivaren att ingå ett i lagen om yrkesutbildning (531/2017) eller i Ålands landskapslagstiftning avsett läroavtal med en studerande och utnämna studeranden till ett tjänsteförhållande som anknyter till läroavtalet oberoende av skyldigheten att erbjuda arbete enligt 32 § i statstjänstemannalagen (750/1994). Avtalet är bindande för arbetsgivaren och de arbetstagare som hör till avtalets tillämpningsområde och till en personalgrupp vars företrädare har ingått avtalet.

Avtalet ska ingås skriftligen, om inte innehållet framgår av de protokoll som upprättats över förhandlingarna eller av bilagorna till dem. Avtalet kan ingås för viss tid eller tills vidare. Vardera avtalsparten får säga upp ett avtal som gäller tills vidare. Uppsägningstiden är sex månader, om inte någon annan uppsägningstid har avtalats. Uppsägning av avtalet påverkar inte läroavtal som redan har ingåtts.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Reservationens förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att regeringen ger riksdagen en ny proposition genom vilken läroavtalsutbildning på arbetsplatsen möjliggörs utan försvagningar av arbetstagarnas anställningsskydd.

Betänkande AjUB 3/2018 rd
Reservation 1

Helsingfors 9.3.2018

Merja Mäkisalo-Ropponen sd
Ilmari Nurminen sd
Tarja Filatov sd
Heli Järvinen gröna
Anna Kontula vänst

Betänkande AjUB 3/2018 rd
Reservation 2

RESERVATION 2

Motivering

I propositionen föreslås det att arbetsavtalslagen, lagen om kommunala tjänsteinnehavare och statstjänstemannalagen ändras. Arbetsavtalslagen och lagen om kommunala tjänsteinnehavare ändras så att arbetsgivare i fortsättningen kan ingå ett i lagen om yrkesutbildning avsett läroavtal med en studerande, oberoende av den i lagen för arbetsgivare föreskrivna skyldigheten att erbjuda mera arbete och skyldigheten att återanställa. Dessutom ska statstjänstemannalagen ändras så att arbetsgivaren i fortsättningen kan ingå ett i lagen om yrkesutbildning avsett läroavtal med en studerande, oberoende av den i statstjänstemannalagen föreskrivna skyldigheten att erbjuda arbete.

Propositionen syftar till att möjliggöra yrkesutbildning med hjälp av läroavtal inom alla branscher, även hos sådana arbetsgivare som har deltidsanställda eller anställda som omfattas av skyldigheten att återanställa arbetstagare. Syftet är att öka möjligheterna för studerande i yrkesinriktad utbildning att få en arbetsplats för läroavtalsutbildning och därigenom främja de studerandes inträde i arbetslivet och möjligheter att skaffa sig sådant kunnande som krävs på arbetsmarknaden.

Sannfinländarnas utskottsgrupp menar att utökade möjligheter till läroavtalsutbildning i och för sig är en utmärkt sak. Det gör det också lättare att svara på nya utmaningar för både samhällets och arbetssektorns vidkommande.

Likaså är det bra att propositionen åtminstone delvis kan svara på det så kallade matchningsproblemet, som i hög grad hämmar arbetsmarknaden. Matchningsproblemet innebär att de arbetssökandes kompetens inte motsvarar företagens arbetskraftsbehov. Sannfinländarnas utskottsgrupp välkomnar också att sysselsättningsmöjligheterna för unga yrkesutbildade stärks.

Den nu aktuella propositionen medför dock också problem som kan leda till att läroavtalssystemet missbrukas. I riksdagens svar (RSv 86/2017 rd) förutsattes "att regeringen skyndsamt lämnar ett lagförslag till riksdagen om ändringar i arbetsavtalslagen och lagstiftningen om tjänsteförhållanden som behövs för att tillåta arbete med läroavtal på lika villkor inom alla branscher trots bestämmelsen om skyldighet att erbjuda mera arbete". I propositionen föreslås det dock undantag också från återanställningsskyldigheten, vilket inte förutsattes i riksdagens svar.

Det främsta problemet med propositionen är att den föreslår att en läroavtalsstuderandes rätt till arbete går före den rätt till återanställning som en tidigare arbetstagare som omfattas av återanställningsskyldigheten har efter att ha blivit uppsagd av ekonomiska orsaker eller av produktionsorsaker. Det kan leda till missbruk om företag försöker uppnå orättvisa konkurrensfördelar genom att säga upp fast anställda med hänvisning till ekonomiska orsaker eller produktionsorsaker och i stället anställer läroavtalsstuderande som utför samma arbetsuppgifter. Sakkunniga har framfört att enligt 7 kap. 3 § i arbetsavtalslagen anses grund för uppsägning åtminstone inte föreligga, om arbetsgivaren antingen före eller efter uppsägningen har anställt en ny arbetstagare för

Betänkande AjUB 3/2018 rd
Reservation 2

liknande uppgifter trots att inga förändringar i arbetsgivarens verksamhetsbetingelser inträffat under samma tid.

En utvidgning av läroavtalskonceptet är visserligen ett viktigt mål, men jag anser att man samtidigt måste se till att läroavtalsstuderande inte utnyttjas för att ersätta företagets fast anställda arbetskraft. Därför bör inga avvikelser från återanställningsskyldigheten tillåtas.

Förslag

Jag föreslår

att riksdagen godkänner lagförslag 1 och 2 med ändringar. (*Reservationens ändringsförslag*) och

att riksdagen förkastar lagförslag 3.

Reservationens ändringsförslag

1.

Lag

om ändring av 13 kap. 6 § i arbetsavtalslagen

I enlighet med riksdagens beslut
föreslås till 13 kap. 6 § i arbetsavtalslagen (55/2001), sådan paragrafen lyder i lag 1458/2016, ett nytt 4 mom. som följer:

Betänkande AjUB 3/2018 rd
Reservation 2

13 kap.

Särskilda bestämmelser

6 §

Bestämmelsernas tvingande natur

Oberoende av skyldigheten att erbjuda arbete enligt 2 kap. 5 § ~~och 6 kap. 6 §~~ får en arbetsgivare ingå ett i lagen om yrkesutbildning (531/2017) och i Ålands landskapslagstiftning avsett läroavtal med en studerande.

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av 22 § i lagen om kommunala tjänsteinnehavare

I enlighet med riksdagens beslut
fögas till 22 § i lagen om kommunala tjänsteinnehavare (304/2003) ett nytt 2 mom. som följer:

22 §

En deltidsanställd tjänsteinnehavares rätt till en annan tjänst

Oberoende av skyldigheten att erbjuda arbete enligt 1 mom. ~~och skyldigheten att återanställa enligt 46 §~~ får en arbetsgivare ingå ett i lagen om yrkesutbildning (531/2017) avsett läroavtal med en studerande och anställa studeranden i tjänsteförhållande för viss tid.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Betänkande AjUB 3/2018 rd
Reservation 2

Helsingfors 9.3.2018

Rami Lehto saf